

Escolma Don., 149.18, 56.31, 57.31, 58.8.

Amagatzemar, V. *magatzem* *Amagot*, V. *amagar*
Amagrir, -*grit*, V. *magre* *Amainadat*, V. *mainada*

AMAINAR, 'perdre força (el vent)', 'fer minvar l'extensió (de les veles)' 'abatre o calmar la intensitat de diversos fenòmens físics o morals', d'origen no ben segur, probablement germà de l'oc. *amainà*, francès antic *amainier*, 'domesticar, amansir', abans *amaisnar* (**amaisonar*), derivat de *maiso(n)* 'casa, estatge' (llatí *MANSIO*, -ONIS). □ 1.ª *doc.*: 1497, i probt. ja c. 1400 o fins i tot fi S. XII (si bé en textos no ben segurs); de tota manera existiria ja en català en el S. XIV, perquè consta ja el 1399 en castellà, a on havia passat des de la nostra llengua.

«Esforça's a metre la vela a mij' asta, / y *amayna* tantost fallint lo timó», e nel *Procés de les Olives*. No puc entrar aquí a fons en l'esforç per establir quina és la lliçó més certa en els dos passatges més antics que s'ha cregut que contenen aquest mot: la traducció del *Libre d'Erbes* de Màcer i el poema «Eu non cuidava chantar» de Guillem de Berguedà; el que és evident és que Faraudo i Ugolini-Riquer, que hi rebutgen la lliçó *amainar*, no coneixen gens o gaire l'existència d'aquest mot i li prefereixen com a lliçó mots trivials i adotzenats (*assuavar* i *amagar*), que els uns no s'han ni tan sols adonat de la lliçó alternativa *amainar* i el primer tampoc l'ha presa en seriosa consideració, i que cap dels tres no coneixen els treballs sobre l'antiguitat, l'etimologia i la catalanitat bàsica d'*amainar* (potser ni tan sols saben que *amainar* hagi tingut altre sentit que el divulgat de disminuir el velam, únic existent en italià, que és la llengua del més erudit dels tres). El principi de la «lectio difficilior» també ens conduiria, almenys, a pendre *amainar* amb alguna preferència. Pel que fa al Màcer, el context admet igualment els dos mots, i per tant, sols pel seu caràcter de «lectio difficilior», ens inclinàriem a preferir-lo.

En el vell Guillem de Berguedà hi ha ocasió d'argumentar més; diu «Eu non cuidava chantar --- del Joglar / --- c'audí l'autrier clamar / de Mon-Sogr'ab-la-corona, / que no-l det, a l'ora nona / del peis, e fe-l *amainar*. // Baròs çe com o poc far / puois en l'alberc l'avia? / Si n'agués a comprar, / ben tart l'en dera» (ed. Ugolini, *ARom*. XXIII, 35, v. 8; cf. ed. Riquer II, pp. 32-33). El ms. D que porta aquesta lliçó és el de data més antiga (i precisa, a. 1254), els altres mss. els uns són copiats en la segona meitat o finals del XIII, els altres en el XIV; en lloc d'això els mss. W, A, i K porten «fe-l a manjar (-gar)», que és impossible perquè sortirà *manjar* en rima amb aquest pocs versos més avall (una repetició en rima és inadmissible) i perquè la construcció amb *a* entre *faire* i *manjar* és incorrecta (i denuncia la corrupció d'un mot en *ac-*), altres dos (C i R, tots dos del S. XIV) porten *fes l'amag(u)ar*; «lectio facilior» i tampoc la interpretació «hizo esconder el pescado» no em satisfà gaire. Caldria, és veritat, admetre que *amainar* té un pal

de massa (quatre pals seguits en lloc dels tres d'*amainar*, ço que és una distracció de tipus corrent, i ací potser afavorida per la influència del fr. ant. *amainier*, -*aisnier*, que és el que coneixeria el copista moderns del ms. D); i entendre 'no li va donar peix i el va fer pairar-se', 'estar-se'n', 'li va fer calmar la fam', idea que té més substància i oportunitat que la d'amagar-li el peix (¿quina necessitat hi havia d'amagar-l'hi si el pobre joglar depenia d'ell?). Que els mss. canviïn un mot que no és trivial per mots inapropiats (com *amagar* i *manjar*) és un fet repetidíssim. *Amainar* té de més a més l'avantatge d'estar afavorit pel fet d'explicar-nos la *n* de la lliçó majoritària *amanjar*, *amangar*, que ja hem vist que és impossible però que així rep una explicació. I, si no en Berguedà, ja veïem que el mot apareix en aquest sentit en dues, o almenys una font, dels altres segles medievals, i en textos més recents però de llenguatge tradicional, de totes les terres de la llengua.

Amb aplicació a tota mena de coses que s'apaivaguen o es rebaixen: lo forn calent --- ardent, refredar-se o *maynar*: deferveo», «destapar lo forn --- aguardar que passe la gran bahor, o que *mayne*: spectare usque dum vis ignea remittatur, donec fervor exhalet, donec tepescat», OPou (*ThPu.*, 218, 219). En els més castissos prosadors del català oriental: «lo so de la bandúrria --- crexia y 's precipitava, com si la vaga pena que abans expressava, se convertís en desesperació; després, poc a poc, tornà a *amaynar*, y lo so 's féu més lent --- tot just perceptible, com si 'l desmay seguís al desvari de l'anterior desespero», Feliu i Codina (1875), *La Dida* (cap. 48, p. 230); «mos-sèn Joan --- demanant seny als esbojarrats y *amaynant* les passions de sos amants feligresos», MVayreda (*Sang Nova* IV, v. 273); «amb la nit no *amaina* / pas el fred; cuitem: / allí hi ha fogaina / i ens hi escalfarem», JRuyra.¹

Però segurament enlloc no és tan popular aquest tipus de significat com el veïem en terra valenciana. En J. Giner i March me'n dóna (1956) un repertori de frases corrents: 'amansir-se': «(el bou o toro) quan arriba a la mort ja *amaina* molt», «eixe cavall ja *amainarà*», i amb persones «veges si l'*amaines* un poc: està molt furiós» (copsat en conversa a Xàtiva, 1955, transitiu i també reflexiu): «venia molt calent, però al trobar-se amb Quiqueta *es va amainar*»; i després 'minvar, anar de baixa', quan un llarg ruixat fort «ja *amaina* [ço que sentim pertot, però allà s'arriba també a]: «quan el tren passa el pas a nivell, el maquinista *amaina* la marxa». Jo també vaig apuntar-ho una mica pertot durant les enquestes onomàstiques: 'afluixar, abatre (l'empenta d'algú)' en la d'Algimia-Gilet (1958), «degut a la fàbrica la producció en el camp *amaine* molt» a Fondegulla, i diversos cops parlant del reg «però l'aigua de la séquia no ha *amainat*» (a Estivella, etc., 1961); i en el Maestrat Ga. Girona escrivia «parades i terribles --- les turbes agarenes / *amainen* son alé» (*Seidia*, 56).

Enlloc aquests usos extra-nàutics no es mostren amb la força que tenen en la nostra llengua, si bé